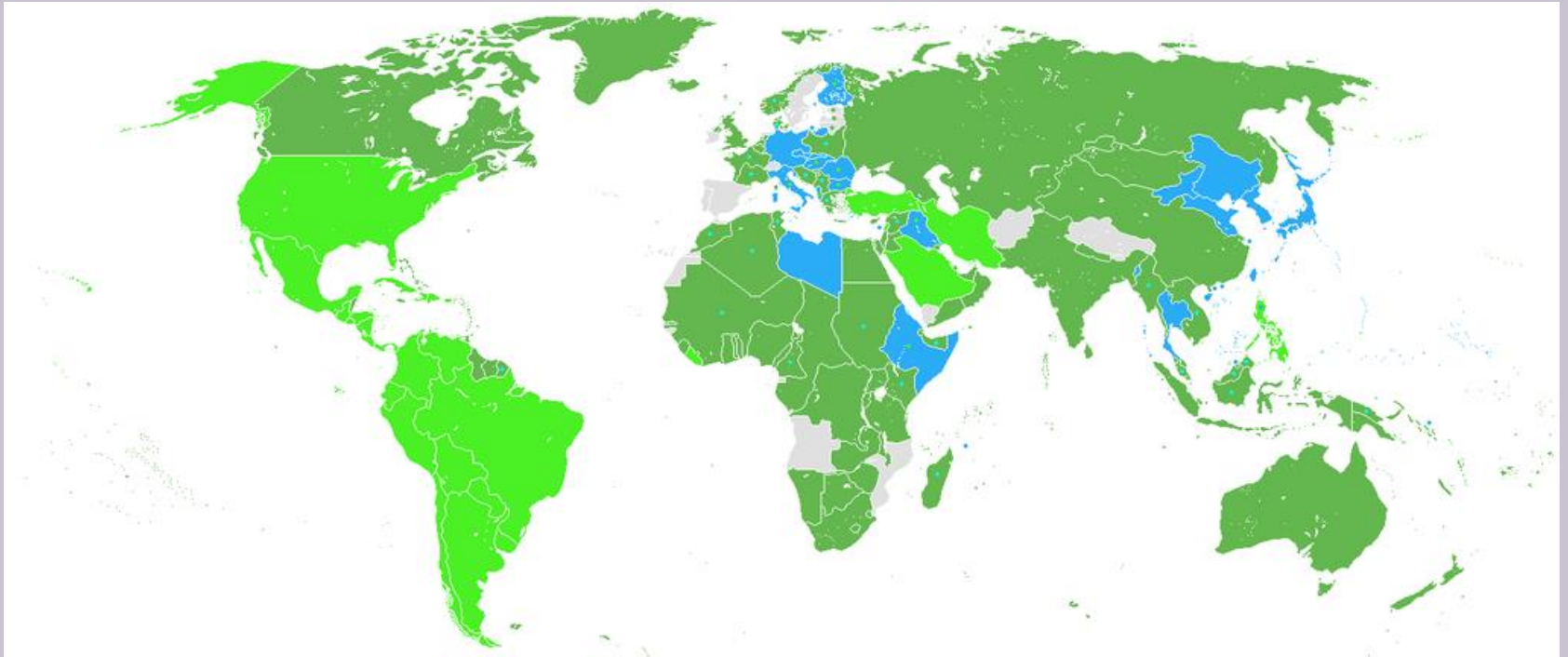
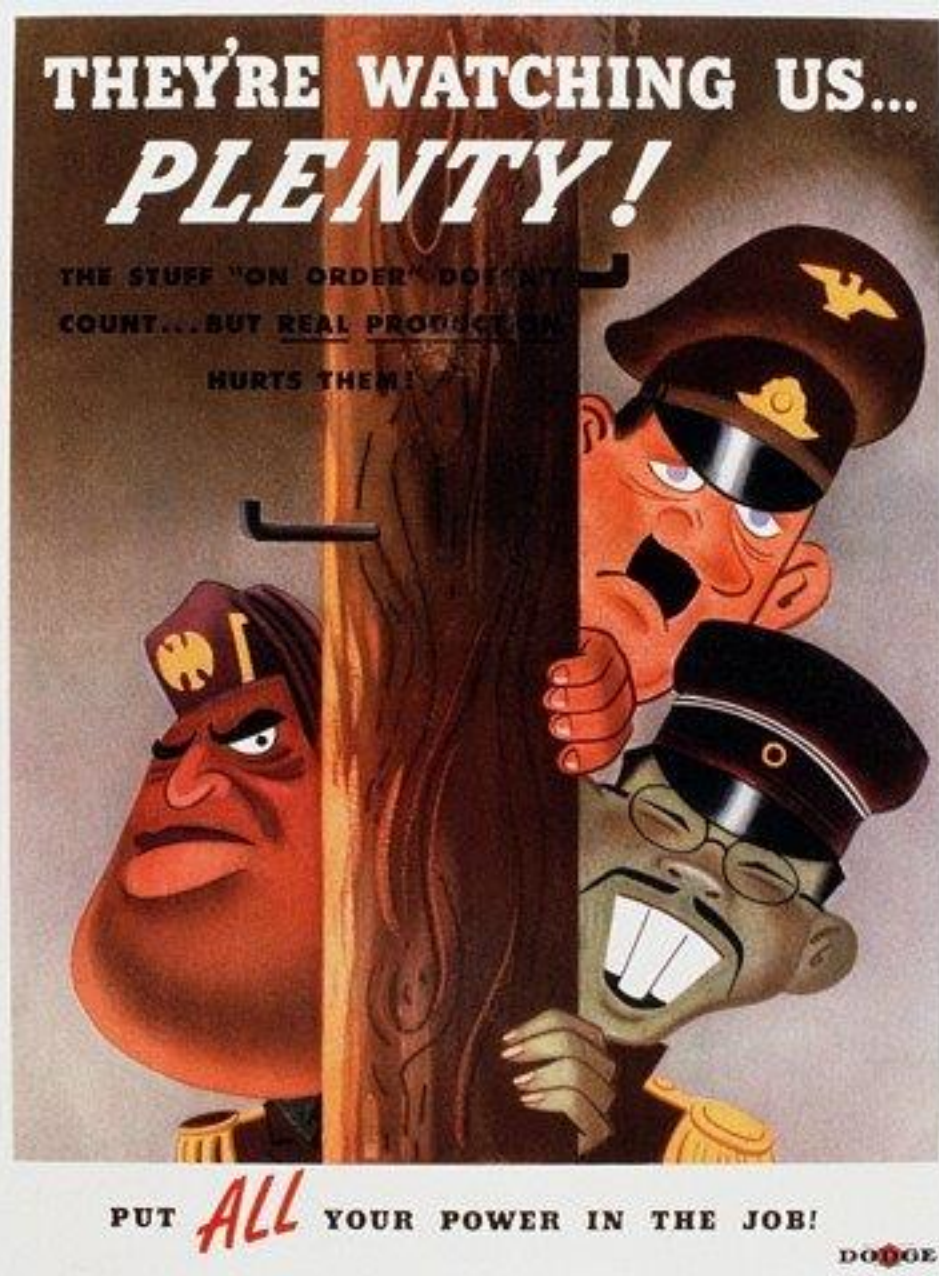

Лекція 11
ДРУГА СВІТОВА ВІЙНА
1939 – 1945 рр.

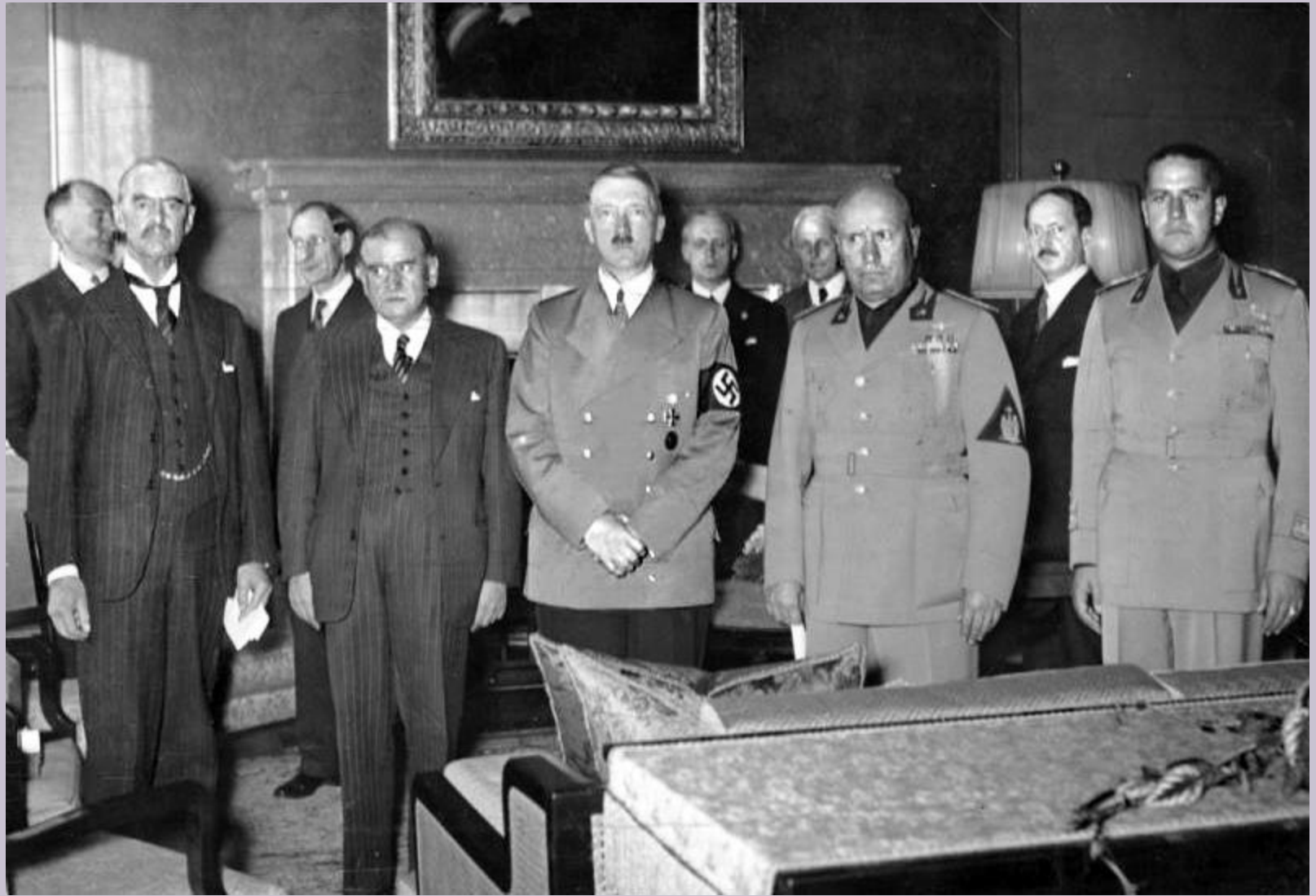

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ВІЙНИ

**П
Р
И
Ч
И
Н
И**

Версальська система, що поставила Німеччину нерівноправне становище, обділила Японію і Італію, сприяла поширенню реваншистських настроїв та прагненню переділу світу

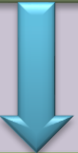
Світова економічна криза 1929–1933 рр. сприяла встановленню та посиленню тоталітарних режимів, що проповідували націоналізм, расизм, мілітаризм

Політика умиротворення агресора, що її провадили Велика Британія та Франція

Ізоляціонізм США

Пакт Молотова – Ріббентропа означав підтримку СРСР агресивних планів Німеччини

ХАРАКТЕР ВІЙНИ

Для держав антикомінтернівського пакту – загарбницька з метою розширення власних територій, завоювання ринків збуту та джерел сировини

Для окупованих сторін - визвольна

Для СРСР – від 17 вересня 1939 р. до 22 червня 1941 р. – загарбницька, від 22 червня 1941 р. - визвольна

**М
А
С
Ш
Т
А
Б
И**

Воєнні дії охопили Європу, Азію, Австралію, всі океани

Участь у війні взяли 61 країна світу, 110 млн. осіб

Загинуло понад 60 млн. осіб, половина – мирне населення

Використані нові види озброєнь, у тому числі атомна бомба

У концтаборах Німеччини загинуло 16 млн. осіб

ПЛАНИ ДЕРЖАВ У ДРУГІЙ СВІТОВІЙ ВІЙНІ

НІМЕЧЧИНА	<ul style="list-style-type: none">• повернення територій, утрачених внаслідок Версальської системи• розширення “життєвого простору” для німецької нації до Уралу• завоювання нових колоній
ІТАЛІЯ	<ul style="list-style-type: none">• розширення територій до розмірів колишньої Римської імперії• завоювання Близького Сходу, Північної та Східної Африки
ЯПОНІЯ	<ul style="list-style-type: none">• панування в Азії
СРСР	<ul style="list-style-type: none">• встановлення комуністичного режиму в усій Європі

ПЕРІОДИЗАЦІЯ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ

I.
1 ВЕРЕСНЯ 1939 Р. –
ЧЕРВЕНЬ 1942 Р.

розширення масштабів війни при перевазі сил агресорів

II.
ЧЕРВЕНЬ 1942 Р. –
СІЧЕНЬ 1944 Р.

перелом у воєнних діях, стратегічна ініціатива і перевага сил переходять до країн антигітлерівської коаліції

III.
СІЧЕНЬ 1944 Р. –
2 ВЕРЕСНЯ 1945 Р.

Розгром армій держав – агресорів та крах їхніх урядів

ВОЄННІ ДІЇ ЧЕРВОНОЇ АРМІЇ В ЄВРОПІ (1944 – 1945 РР.)

ДАТА	ПОДІЯ
03.-10.1944 р.	Звільнення Румунії
07.1944 р.- 05.1945 р.	Визволення Польщі. Червона армія не підтримала Варшавське повстання (серпень – вересень 1944 р.) організоване емігрантським урядом. Загинуло близько 200 тис. поляків
08.1944– 05.1945 р.	Звільнення Чехословаччини
08.1944 – 04.1945 р.	Звільнення Угорщини
09.1944 р.	Звільнення Болгарія. Новий уряд оголосив війну Німеччини
08. – 12.1944 р.	Визволення Югославії у взаємодії з НВАЮ
03. – 04.1945 р.	Віденська операція. Визволення Східної Австрії
01. – 05.1945 р.	Звільнення Східної Німеччини
16.04 – 2.05. 1945 р.	Берлінська операція
05.1945 р.	Празька операція Завершення війни з Німеччиною

World War II in Europe 1939–1941

НІМЕЦЬКИЙ НАСТУП НА СРСР 22 ЧЕРВНЯ 1941 РОКУ

НІМЕЦЬКІ ГРУПИ АРМІЙ

“ПІВНІЧ”

“ЦЕНТР”

“ПІВДЕНЬ”

КОМАНДУВАЧІ

Генерал-фельдмаршал
В.Леєб

Генерал-фельдмаршал
Ф.Бок

Генерал-фельдмаршал
Г.Рундштедт

ЗАВДАННЯ

- наступ на Прибалтику, Ленінград, Псков з метою знищення радянських військ у Прибалтиці
- захоплення балтійських портів

- нанесення удару по флангу радянських військ у районі Білостока
- з'єднання в районі Мінська. Наступ на Москву

- знищення радянських військ у Західній та Правобережній Україні
- наступ на Харків, Донбас, Крим

РЕЗУЛЬТАТ

- початок радянсько-німецької (Великої Вітчизняної) війни
- 23 червня 1941 р. – утворення Ставки Головного Командування СРСР на чолі з Й.Сталіним
- 30 червня 1941 р. – створення Державного комітету оборони на чолі з Й.Сталіним

ВОЄННІ ДІЇ НА РАДЯНСЬКО-НІМЕЦЬКОМУ ФРОНТІ У 1941 – ПЕРШІЙ ПОЛОВИНІ 1942 РР.

ПРИЧИНИ ПОРАЗОК ЧЕРВОНОЇ АРМІЇ В 1941 Р.

Переваги нанесення першого удару: за перші три тижні СРСР втратили 6 тис. танків, 3,5 тис. літаків. У бій уводився некомплектований та непідготовлений резерв

Некомпетентність воєнно-стратегічного керівництва: ігнорування даних розвідки, невірно визначені терміни і напрямки головних ударів

Відсутня оборонна доктрина – воювати збиралися на чужій території і “малою кров’ю”

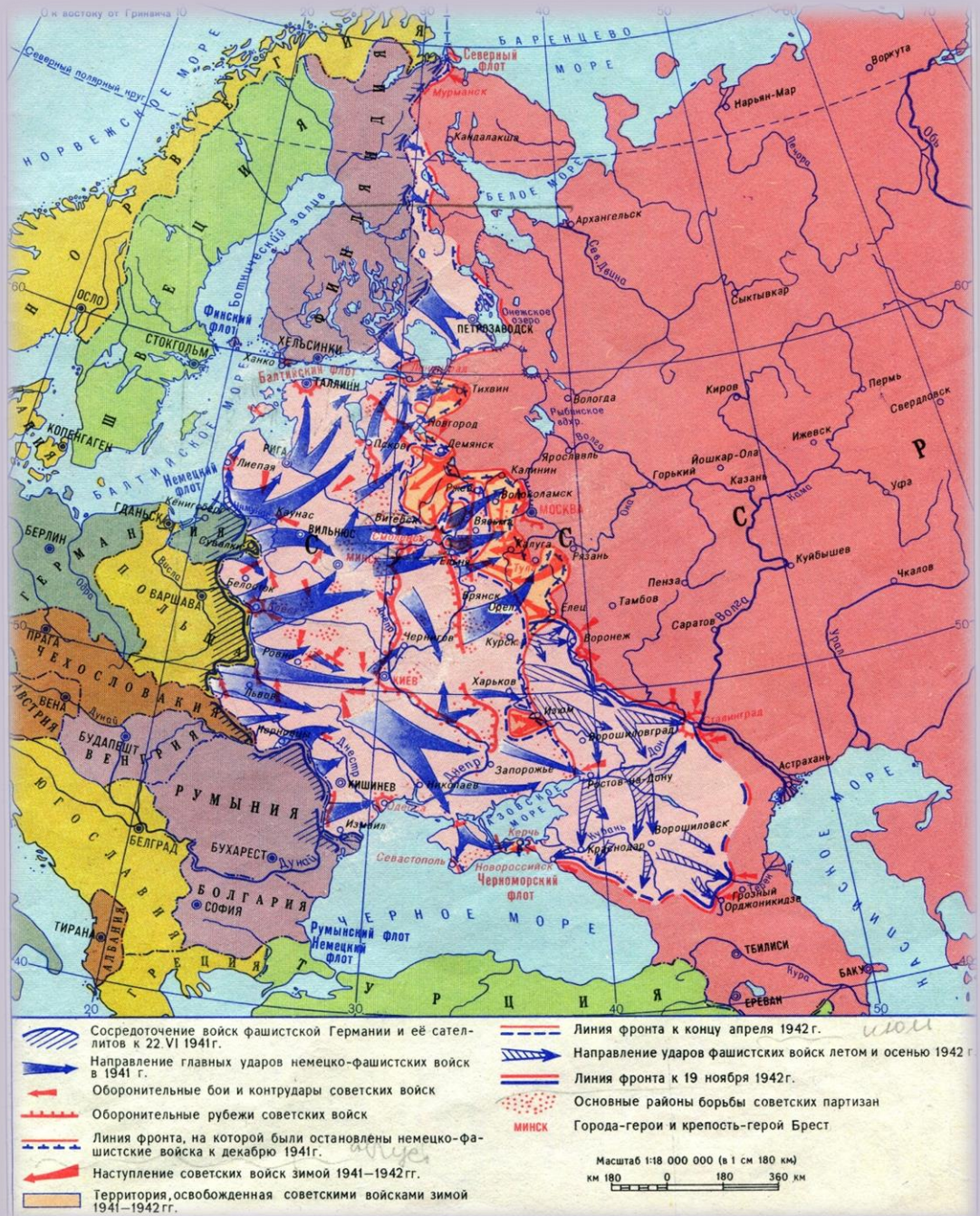
Масові репресії 20 – 30 рр. призвели до погіршення якості командного складу (було репресовано близька 4 млн осіб, з них 50 тис. командирів)

Міжнародна ізоляція СРСР

Концентрація значних воєнних сил СРСР на кордонах з Японією і Туреччиною

Заборона антифашистської пропаганди на передодні війни

**ВОЄННІ ДІЇ З
22.06.1941 Р.
ПО
19.11.1942 Р.**

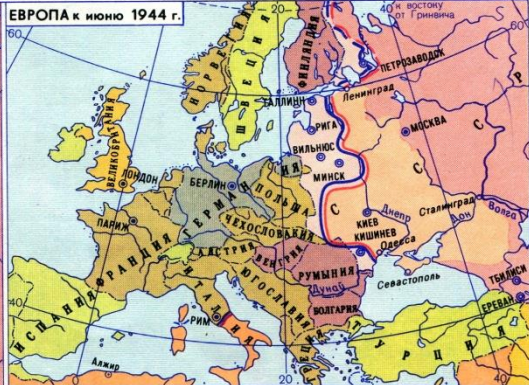
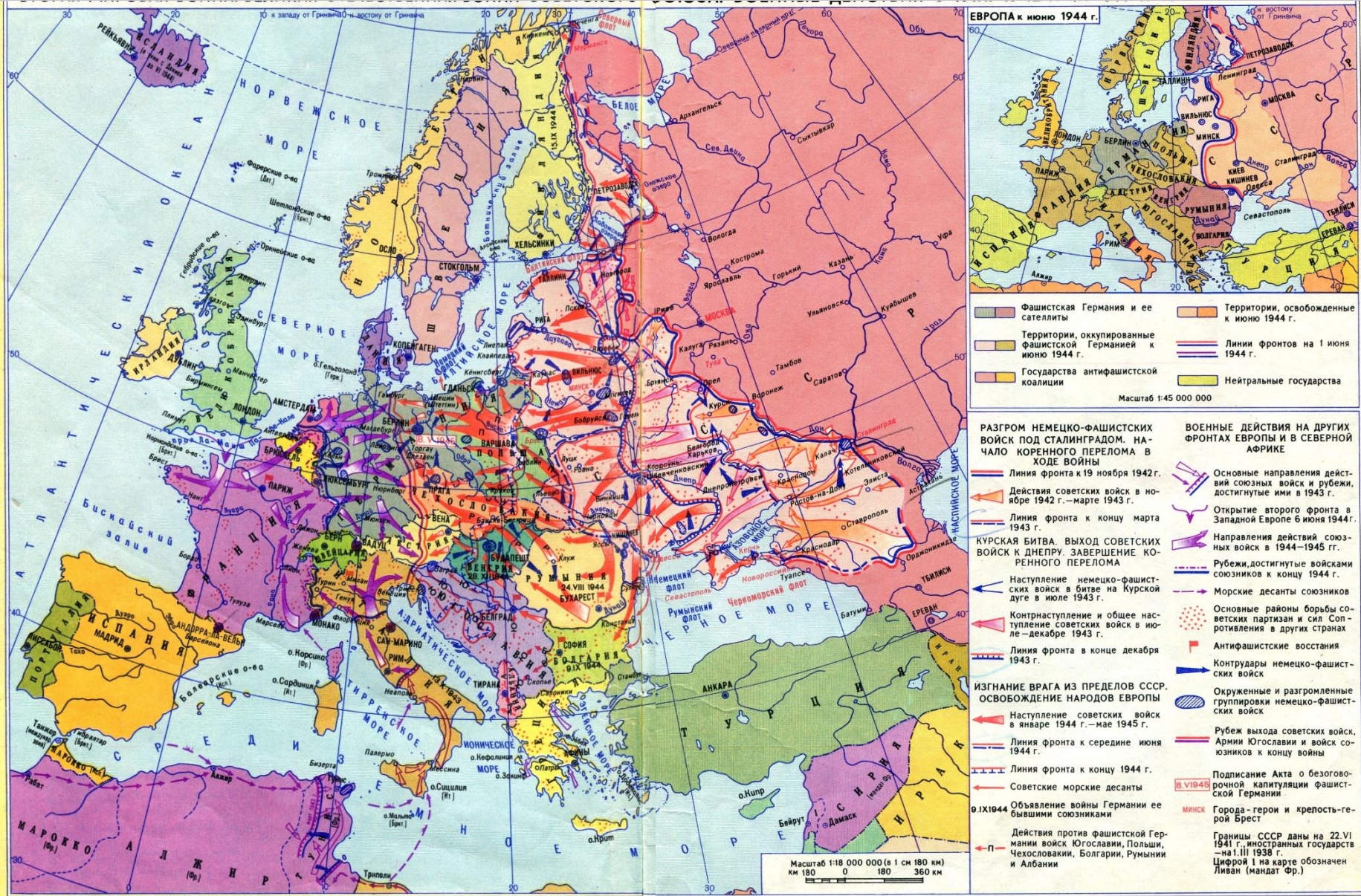

ДАТА	БИТВА	РЕЗУЛЬТАТИ
23 – 29 ЧЕРВНЯ 1941 Р.	Танкові бої в районі Рівне – Дубно – Луцьк - Броди	• затримано просування ворога. З 4,2 тис. радянських танків Південно - Західного фронту залишилося 737. зірвано швидке взяття Києва
ЛИПЕНЬ 1941 Р.	Смоленська битва	Внаслідок контрудару Червоної армії під Єльнею, Вітебськом, Великими Луками і Смоленськом німецькі війська вперше переходять до оборони
7 липня – 26 вересня 1941 р.	Оборона Києва	Оточення понад 500 тис. (за іншими даними – понад 600 тис.) радянських воїнів
5 вересня – 16 жовтня 1941 р.	Оборона Одеси	Стримування значних сил противника, що дозволило Червоній армії відійти за Дніпро
10 липня 1941 р. – 27 січня 1944 р.	Битва за Ленінград	8 Вересня 1941 р. – місто опинилося у кільці блокади. Червона армія здійснила чотири невдалі спроби зняти блокаду. Група армії “Північ” так і не взяла ленінград

ДАТА	БИТВА	РЕЗУЛЬТАТ
30 ВЕРЕСНЯ 1941 Р. – 7 СІЧНЯ 1942 Р.	Битва за Москву (операція німецької армії “Тайфун”)	5 грудня 1941 р. Червона армія перейшла у контрнаступ і відкинула гітлерівців від Москви на 100 – 250 км, що спричинило остаточний зрив “бліцкригу” та початок загального наступу Червоної армії до квітня 1942 р.
30 ЖОВТНЯ 1941 Р. – 4 ЛИПНЯ 1942 Р.	Оборона Севастополя	Зірвані плани Німеччини щодо знищення Чорноморського флоту СРСР
БЕРЕЗЕНЬ – ТРАВЕНЬ 1942 Р.	Любанська операція з метою зняти блокаду з Ленінграда	Оточення 2-ї ударної армії СРСР, перехід на бік Німеччини її командувача генерала Власова
ТРАВЕНЬ 1942 Р.	Керченсько-Феодосійська операція	Розгром німцями Кримського фронту: втрати Червоної армії становили 200 тис. чоловік, залишено Керч, що ускладнило ситуацію в Севастополі

ДАТА	БИТВА	РЕЗУЛЬТАТИ
12 – 29 ТРАВНЯ 1942 Р.	Барвенків- ська операція (битва за Харків)	Оточені війська Південно-Західного фронту під командуванням маршала С.Тимошенка. У полон потрапили 240 тис. бійців
ЧЕРВЕНЬ 1942 Р.		Німці зайняли Донбас, Ростов-на-Дону
ЛИПЕНЬ 1942 Р.	Початок оборони Сталінграда	Вихід німецької армії до Волги й Кавказу з метою здобуття нафти й перекриття Волги як найбільшої транспортної артерії. Більша частина європейської території СРСР зайнята противником

КОРИННИЙ ПЕРЕЛОМ У ХОДІ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ

- Фашистская Германия и ее сателлиты
 - Территории, оккупированные фашистской Германией к июню 1944 г.
 - Территории, освобожденные к июню 1944 г.
 - Государства антифашистской коалиции
 - Нейтральные государства
 - Линии фронтов на 1 июня 1944 г.
- Масштаб 1:45 000 000

- РАЗГРОМ НЕМЕЦКО-ФАШИСТСКИХ ВОЙСК ПОД СТАЛИНГРАДОМ. НАЧАЛО КОРИННИЙ ПЕРЕЛОМА В ХОДЕ ВОЙНЫ**
- Линия фронта к 19 ноября 1942 г.
 - Действия советских войск в ноябре 1942 г. — марте 1943 г.
 - Линия фронта к концу марта 1943 г.
 - Наступление немецко-фашистских войск в битве на Курской дуге в июле 1943 г.
 - Контрнаступление и общее наступление советских войск в июле — декабре 1943 г.
 - Линия фронта в конце декабря 1943 г.
- ИЗГНАНИЕ ВРАГА ИЗ ПРЕДЕЛОВ ССР. ОСВОБОЖДЕНИЕ НАРОДОВ ЕВРОПЫ**
- Наступление советских войск в январе 1944 г. — мае 1945 г.
 - Линия фронта к середине июня 1944 г.
 - Линия фронта к концу 1944 г.
 - Советские морские десанты
 - Действия против фашистской Германии войск Югославии, Польши, Чехословакии, Болгарии, Румынии и Албании
- ВОЕННЫЕ ДЕЙСТВИЯ НА ДРУГИХ ФРОНТАХ ЕВРОПЫ И В СЕВЕРНОЙ АФРИКЕ**
- Основные направления действий союзных войск и рубежи, достигнутые ими в 1943 г.
 - Открытие второго фронта в Западной Европе 6 июня 1944 г.
 - Направления действий союзных войск в 1944—1945 гг.
 - Рубежи, достигнутые войсками союзников к концу 1944 г.
 - Морские десанты союзников
 - Основные районы борьбы советских партизан и сил Сопротивления в других странах
 - Антифашистские восстания
 - Контрудары немецко-фашистских войск
 - Окруженные и разгромленные группировки немецко-фашистских войск
 - Рубеж выхода советских войск, Армии Югославии и войск союзников к концу войны
 - Подписание Акта о безоговорочной капитуляции фашистской Германии
 - Города — герои и крепость-герой Брест
 - Границы СССР даны на 22.VI 1941 г., иностранных государств — на 1.II 1938 г. Цифрой 1 на карте обозначен Ливан (мандат Фр.)
- Масштаб 1:18 000 000 (в 1 см 180 км)
км 180 0 180 360 км

КОРІННИЙ ПЕРЕЛОМ У ХОДІ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ

СУТНІСТЬ

Перехід стратегічної ініціативи на союзників по анти-гітлерівській коаліції

ПЕРЕДУ-МОВИ

- розвиток військової економіки країн антигітлерівської коаліції. До осені 1942 р. СРСР, США і Велика Британія випускали гармат - у 5 разів, літаків - у 3 рази, танків – у 10 разів більше, ніж разом узяті Німеччина, Італія та Японія
- впровадження новітніх озброєнь
- координація дій руху Опору

ОСНОВНІ ПОДІЇ

- 06.1942 р. – битва при атолі Мідвей між флотами США та Японії; Японія перейшла від наступу до оборони
- 23.10.1942 р. – 05.1943 р. – наступ Великої Британії під Ель-Аламейном. Розгром італо – німецьких військ у Північній Африці
- 19.10.1942 р. – 2.10.1943 р. – контрнаступ Червоної армії під Сталінградом (операція “Уран”). Оточення німецького угруповання в 330 тис. чоловік під командуванням фельдмаршала Ф.Паулюса
- 04.1943 р. поразка підводної війни Німеччини в Атлантиці
- 12.07. – 23.08.1943 р. – контрнаступ Червоної армії на Курській дузі (операція “Цитадель”). Звільнення Орла, Бєлгорода, Харкова
- 10.07.1943 р. – висадка англо-американських військ на півдні Італії

КАПІТУЛЯЦІЯ ІТАЛІЇ

ПЕРЕДУ- МОВИ

- погіршення італо-німецьких відносин внаслідок розгрому німецьких військ під Сталінградом і Курськом
- поразка італійських військ в Африці, де Італія втратила свої колонії
- глибока економічна криза: державний борг Італії у 10 раз перевищував річний національний дохід країни
- посилення антифашистського руху

ХІД ПОДІЙ

- 10.07.1943 р. – англо-американський десант висадився на Сицилії
- 24.07.1943 р. – Велика антифашистська рада відправила у відставку та заарештувала Муссоліні
- новий уряд очолив П.Бадольйо, розпочав таємні переговори з Великою Британією та США про вихід з війни; фашистську партію розпущено легалізовано антифашистські організації
- 3.09.1943 р. – Італія капітулювала

РЕЗУЛЬТАТИ

- 13.10.1943 р. – Італія оголосила війну Німеччині
- Центральна та Північна Італія окуповані Німеччиною

ДРУГИЙ ФРОНТ У ЄВРОПІ

ДАТА	ПОДІЯ	НАСЛІДКИ
6.06. – 24.07. 1944 р.	Операція “Оверлорд”: висадка англо-американського десанту за участі канадських, польських, чехословацьких французьких військ у Нормандії. Верховний головнокомандувач союзників – генерал Ейзенхауер	<ul style="list-style-type: none">• відкриття Другого фронту• союзники створили плацдарм для наступу на Німеччину союзної армії
15.08. 1944 р.	Операція “Енвіл”: висадка британської армії та французьких військових частин, сформованих у Британії генералом де Голем, у Південній Франції	<ul style="list-style-type: none">• збройне повстання у Парижі за підтримки партизан• вихід союзних армій до західних кордонів Німеччини
16.12. 1944 – 28.01. 1945 р.	Контрнаступ німецьких військ німецьких військ в Арденнах та Ельзасі	<ul style="list-style-type: none">• наступ захлинувся через нестачу резервів• гітлерівські війська відведені на німецьку територію
02. – 04. 1945 р.	Рурська операція союзників. Масовані бомбардування Німеччини	<ul style="list-style-type: none">• Оточення угруповання німецьких військ (300 тис. чол.)• 26.04.1945 р. – зустріч американських і радянських військ на Ельбі

ВИЗВОЛЕННЯ СРСР (1944 Р.)

ДАТА	ПОДІЯ	НАСЛІДКИ
01.-02. 1944 р.	Ленінградсько – Новгородська операція	Знято блокаду з Ленінграду, звільнено Ленінградську область
01.-02. 1944 р.	Корсунь – Шевченківська операція	Початок звільнення Правобережної України
04.-05. 1944 р.	Кримська операція	Звільнення Криму
06.-08. 1944 р.	Операція “Багратіон”	Визволення Білорусії та частини Литви
07.-08. 1944 р.	Львівсько – Сандомирська операція	Визволення Західної України
08.1944 р.	Яссько – Кишинівська операція	Звільнення Молдови. Вихід з війни Румунії
08.-11. 1944 р.	Прибалтійська операція	Звільнення Прибалтики; вихід з війни Фінляндії
10.1944 р.	Петсамо – Кіркенеська операція	Звільнення Заполяр'я, півночі Норвегії

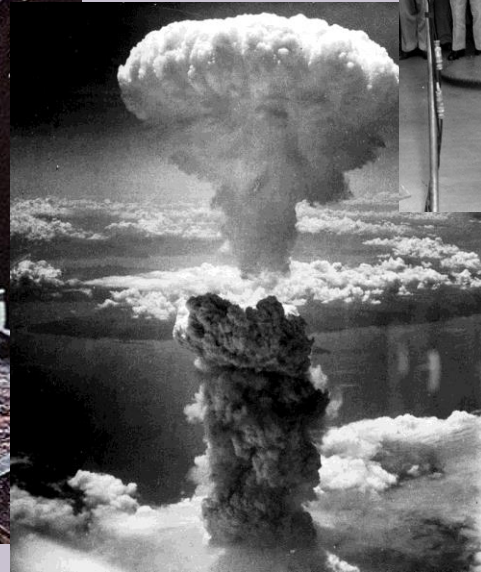
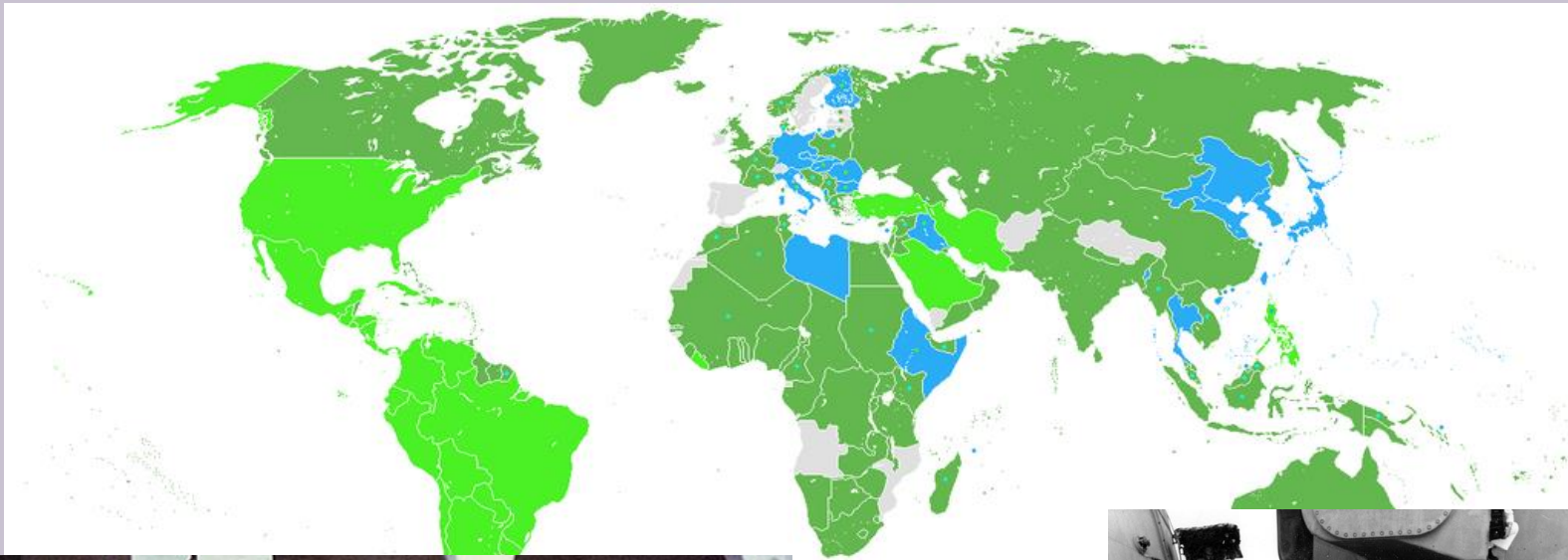
ВОЕННЫЕ ДЕЙСТВИЯ В АЗИИ

<ul style="list-style-type: none"> Государства-агрессоры (Германия, Италия, Япония) и их владения Сателлиты государств-агрессоров Государства-участники антифашистской коалиции Союз Советских Социалистических Республик, Монгольская Народная Республика, Тувинская Народная Республика Великобритания, Франция, США и другие буржуазные государства и их владения Государства, объявившие войну агрессорам, но не участвовавшие в военных действиях Государства, объявившие о своем нейтралитете, и их владения 	<ul style="list-style-type: none"> Границы территорий, захваченных агрессорами Рубеж, на котором были остановлены немецко-фашистские войска на советско-германском фронте к ноябрю 1942 г. Положение советских войск, Армии Югославии и войск союзников к концу войны <p style="text-align: center; font-size: small;">Примечание. Военные действия с 1.IX 1939 г. по 9.V 1945 г. на советско-германском фронте, в Западной Европе и в Северной Африке см. стр. 8, 9, 10-11</p> <ul style="list-style-type: none"> 1942 Бои на море Районы активных действий подводных лодок 	<h3 style="text-align: center;">Военные действия на Тихом океане и в Азии</h3> <ul style="list-style-type: none"> Действия японских войск Действия войск союзников Направления ударов Советских Вооруженных Сил против милитаристской Японии в августе-сентябре 1945 г. Направление удара советско-монгольской конно-механизированной группы Освобожденные районы Китая к августу 1945 г. Основные районы борьбы партизан в Юго-Восточной Азии Бомбардировка США японских городов атомными бомбами в августе 1945 г.
--	--	--

ДАТА**ПОДІЯ**

7.12. 1941 р.	Напад Японії на військово-морську базу США Перл-Харбор, де знаходилися понад 90 кораблів. США і Англія оголошують Японії війну
12.1941 – 07. 1942 р.	Японія захоплює Таїланд, Бірму, Малайзію, Індонезію, Філіппіни – територію майже в 10 тис. кв. км з населенням близько 400 млн осіб
05.-07. 1942 р.	• морські битви в Кораловому морі та при о. Мідвей в Тихому океані зупинили наступ Японії. • застосування стратегії “крок за кроком”: поступове просування від острову до острову
10.-12. 1944 р.	• вторгнення англо-американських військ у Філіппіни, операція з визволення Бірми. • застосування стратегії “жаб'ячих стрибків”: американський десант висаджувався то на одному, то на іншому островах
04.1945 р.	Висадка союзників в Японії на о. Окінава
6, 9. 08. 1945 р.	Атомне бомбардування США міст Хіросіма і Нагасакі. Загибло близько 500 тис. чоловік
9.08. 1945 р.	• Вступ у війну з Японією СРСР • Японії завдано остаточну поразку, позбавлено військово-промислової бази в Азії
2.09. 1945 р.	Капітуляція Японії

Друга світова війна – глобальний військовий конфлікт в історії Землі та причина найбільших трагедій ХХ ст. У війні взяли участь 80 % людства, бойові дії велися 2/3 тогочасних держав. Протягом 1939 – 1945 рр. театри військових дій охоплювали Європу, Атлантичний і Тихоокеанський регіони, Південно-Східну Азію, Китай, Середземномор'я, Близький Схід, Північну Африку, короткочасно Північну та Південну Америку.

- До армій ворогуючих сторін було залучено понад 110 млн. солдатів.**
- Загальні втрати військових та цивільного населення склали від 50 до 85 млн. осіб.**
- Під час війни були здійснені найбільші в історії злочини проти людства, вперше і востаннє використана в бою атомна зброя.**
- Друга світова докорінно змінила політичну мапу світу та систему міжнародних відносин.**
- Трагедії війни змусили світ усвідомити людське життя, свободу й мир найвищими цінностями буття.**

Нюрнберзький і Токійський процеси

20 листопада 1945 р. почався *Нюрнберзький процес* над групою німецьких нацистських військових злочинців. Вперше в історії людства як кримінальні злочинці були покарані державні діячі, винні у підготовці, розв'язання й веденні агресивної війни.

3 травня 1946 р розпочався *Токійський процес* – суд над головними японськими військовими злочинцями, який завершився доведенням вини усіх 28 підсудних.

Нюрнберзький та Токійський процеси відіграли значну роль в утвердженні принципів і норм сучасного міжнародного права, які розглядають агресію як тяжкий злочин.

The Holocaust

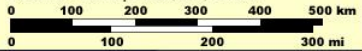

- Extermination camp
- Concentration camp*
- City with ghetto
- Transit city
- Major massacre
- Major deportation route

Regions: German name (PRESENT COUNTRY)

- Axis country/annexed by Axis
- Occupied by Axis
- Italy (Axis) at height of occupation
- Allied country
- Neutral

* Includes labor-, prison- & transit camps.
 Note: Not all camps & ghettos are shown.
 Borders are at the height of Axis domination (1942).
 Dotted borders are present (2007) borders.

У 2014 році Україна розпочала нову традицію відзначення 8 та 9 травня в європейському дусі пам'яті та примирення.

Новий зміст Дня пам'яті та примирення і Дня перемоги над нацизмом полягає у:

- переосмисленні подій II світової війни, руйнуванні радянських історичних міфів, чесному діалозі щодо складних сторінок минулого;
- рівному вшануванні пам'яті кожного, хто боровся з нацизмом, підкресленні солідарності та бойового братерства усіх Об'єднаних Націй – як держав, так і бездержавних тоді народів (євреїв, українців та інших);
- перенесенні акценту з історії військових дій на історії конкретних людей, а відтак відмові від святкування на користь вшанування.

